

annecy'99

igor prassel

23. mednarodni festival animiranega filma

Labirintus

Pred štiridesetimi leti so se na festivalu v Cannesu prvič srečali avtorji, producenti, distributerji, novinarji in ljubitelji animiranega filma. Seveda so bili v canneskem zvezdniškem ozračju postavljeni nekam na margino. Kaj kmalu so se animatorji preselili v alpsko, jezersko mestoce Ancey (v turističnih vodičih ga propagirajo kot alpske Benetke), in danes lahko brez dvoma zapišemo, da je festival animiranega filma v Anceyju postal nekakšen Cannes animiranih filmskih sličic (na srečo še vedno brez pretiranega zvezdniskega ozračja). Letošnje vesoljno srečanje animatorjev je bilo še posebej pomembno, saj se je festival iz bialnega prelevil v letnega. Vzporedna festivalska prireditve, MIFA (mednarodni sejem animiranega filma), ki so jo letos organizirali že devetič zapored, je privabila rekordno udeležbo prodajalcev, kupcev, predavateljev, študentov, iskalcev zaposlitve...

Ancey 99 je bil s posebnim, retrospektivnim programom posvečen japonski animaciji (retrospektiva pionirjev od 1920–1960, izbor avtorskih filmov od 1966–1984, selekcija

sodobnih kratkometražcev, eksperimentalni filmi Osamuja Tezuke, razstava risb, ozadij in skic japonskih animatorjev, ter nenazadnje francoska predpremiere novega celovečerca mojstra Hayaoa Miyazakija **Princesa Monoke** (*Monoke Himne*, 1997), ki je bila predvajana pred večtisočglavo množico na velikanskem ekranu pred festivalno dvorano). Poseben poklon pa so organizatorji namenili Jean-Lucu Xiberrasu, pred kratkim preminulemu dolgoletnemu umetniškemu direktorju festivala. Xiberrasovo mesto je letos zasedel Serge Bromberg, zbiratelj in arhivar "izgubljenih" animiranih filmov (v svoji zasebni zbirki ima več kot 15.000 kopij), restavrador, ki svoje neme filme tudi sam spremlja na klavirju. Boljše zamenjave si tudi sam Xiberras ne bi mogel želeli!

V tekmovalnem programu je bilo v petih različnih kategorijah (kratkometražni, celovečerni, študentski oziroma diplomski, televizijski ter filmi, narejeni po naročilu) prikazanih 182 filmov iz 31 držav. Na žalost Slovenci nismo imeli svojega predstavnika. Škoda, saj bi **Socializacija bika?** prav gotovo vzbudila zanimanje. Za uteho je potrebno povedati, da tudi Hrvaška v tekmovalnem sporedu ni imela filma (vseeno pa so sosedje imeli v sekciji Panorama film **Kolač** mladega zagrebškega animatorja Danijela Šuljiča, ki smo ga lani videli tudi v kinotečnem ciklusu *Strip, animacija, film – součinkovanje v umetnosti*). Posebno mesto je bilo namenjeno jugoslovanski oziroma srbski produkciji. V retrospektivi z naslovom *Kaj vemo o jugoslovanski animaciji?* naj bi prikazali filme avtorjev iz "beograjskega kroga" (Nikola Majdak, Veljko Bikić, Dušan Petričić, Vera Vlajić, Stevan Živkov in Rastko Čirić). Ta čast je Jugoslovane doletela zato, ker je bil Rastko Čirić član žirije za dodelitev nagrade študentskim filmom (tako smo gledali tudi retrospektivo filmov Čehinje Michaelae Pavlátove in Poljakinje Aleksandre Korejwo, obe sta bili članice žirije, ki je razsojala o nagradi za najboljši kratkometražec in celovečerec). Retrospektiva jugoslovanske animacije pa je odpadla, ker "udeleženci žal niso dobili nujne avtorizacije za udeležbo na festivalu...", kot so organizatorji "diplomatsko" zapisali v

When the Day Breaks

Mon Placard

Pleasures of War

An bout du monde

Fugue

Jin-Roh

novicah časopisa *Le Quotidien*, ki je izhajal vse dni festivala. No, spodobi se, da končno odkrijem nagrajence in med množico omenim tiste filme, pri katerih mi – od dolgočasia in utrujenosti ob gledanju – vek ni povleklo skupaj. Najbolj zanimivi in originalni filmi so bili prikazani v sekciji kratkometražcev. Na enem od številnih predavanj, ki so vsakodnevno potekala v okviru MIFA z naslovom *Od kratkega filma do celovečerca*, je Peter Lord (slavni britanski režiser, ki skupaj z Nickom Parkom trenutno dela na celovečercu z naslovom **Chicken Run**) izjavil: "Vsem mladim animatorjem svetujem, naj delajo predvsem kratkometražce. Celovečerec te ubije. Še nikoli nisem delal toliko kot zdaj. Zakaj bi se neizmerno trudili dokončati celovečerec, če pa lahko na zelo sproščen način prikažete privlačno zgodbo v petih minutah in zanjo pobirate nagrade po celem svetu? V toku nastajanja celovečerca so problemi desetkrat večji in animacija je tako počasen proces, da režiser zlahka pozabi na globalno perspektivo." Pa še res je!

Zgornje primerjave Annecyja s Cannesom pa zaenkrat še ni konec. Zlata palma za kratki film je bila na letošnjem canneskem festivalu podeljena istemu filmu kot Grand Prix v Annecyju, poleg tega se je za isti film odločila tudi v Annecyju zbrana žirija profesionalnega združenja novinarjev FIPRESCI. Nagrada je pripadla filmu **When the Day Breaks** kanadskih avtoric Wendy Tilby in Amande Forbis. Film z letnico produkcije 1999 (narejen v studijih kanadskega National Film Boarda), posnet v tehniki mešane animacije direktno pod kamero, je ganljiva pripoved o nepričakovani posledici usodnega srečanja dveh neznancev. Risba, animacija in barve filmu dajejo vtis nežnosti, topline in minulega časa, naracija pa postopoma prehaja od veselega k tragičnemu. Zgodba, v kateri antropomorfne živali brez dialogov in komentarja simbolizirajo zapletene, nevidne povezave med subjektom in družbo, je ravno prav dolga (10 minut) in ritmično odlično postavljena, da pri gledalcu sproži refleksijo. Nagrado za filmski prvenec je dobil film ruskega avtorja Alekseja Antonova **Chudovishe**, 1998. V tehniki pastela na papirju je Antonov pričaral epsko pravljico o slepem vojaku – o zverini, ki se srečno zaljubi v mladenko. Madžarski mojster animacije peska in plastelina Ferenc Cakó se je s filmom **Labirintus**, 1999, po svojih besedah, "še zadnjič v tem stoletju dotaknil tematike kolektivne izgubljenosti". Če sta njegova simbolika in spomin na socialistične čase že malo zastarela, pa **Labirintus** odlikuje rokodelska natančnost animacije stotine plastelinskih (živih) bitij. Francoski stripovski/animatorski par Stephane Blanquet (njegov strip si lahko ogledate v *Stripburgerju* #19) in Stephanie Michel-Olive sta s svojim kratkometražnim prvenecem z naslovom **Mon Placard**, 1998 (*Moja shramba*) sprožila na eni strani odobravanje nad svežim pristopom animacije (film je narejen v mešani tehniki animiranja objektov in kolažirane lepljenke), na drugi pa zgražanje zaradi skrajno grozljive zgodbe o izpovedi hendikepiranega otroka, ki je celo življenje zaprt v shrambi in ga starši neusmiljeno pretepajo, ker se sramujejo njegove hibe. Po mojem mnenju je *Mon Placard* vizualno in narativno avantgarden film, ki ga široke množice ne morejo ceniti. O avantgardnosti filma priča tudi podatek, da je producent filma francoska zasebna TV hiša Canal +, za katero je značilno, da finančno podpira alternativno filmsko produkcijo, s poudarkom na kratkometražcih. Podobno razpravo je sprožil tudi film **Pleasures of War**, 1998, angleške animatorke in pedagoginje Ruth Lingford (v Kinoteki smo lani gledali njen večkrat nagrajeni film **Death and the Mother**). Avtorica nadaljuje z animacijsko tehniko, v kateri je najboljša – 2D računalniško animacijo, ki ji je tokrat dodala še filmske arhivske posnetke. Kot pove že naslov, so to arhivski posnetki vojnih grozot iztekajočega se stoletja. *Pleasures of War* je film o obleganem mestu in ženski, ki poskuša ustaviti vojno. Vendar bivši preganjani postanejo preganjalci in začarani krog vojne se nikoli ne ustavi. Seveda je bilo

pričakovati, da Lingfordova ne bo dobila nagrade publike, ki je svoje glasove v večini poklonila enemu najbolj humorističnih filmov v tekmovalnem sporedu, povrh vsega pa je istemu filmu pripadla tudi posebna nagrada žirije. Konstantin Bronzit je Rus, ki se je po uspehu svoje ultraparodične televizijske serije **Die Hard** (na lanskoletnem Annecyju je ta film dobil Grand Prix za televizijski film), priključil mednarodni avtorski skupini, ki samoorganizirano vodi produkcijsko hišo Folimage in šolo animacije La poudriere. **Au bout du monde**, 1998 (*Na koncu sveta*), sedemminutni neustavljivi vrtnec prostodušnega smeha, je klasično (risba na folijo) animirana zgodba o hiši na vrhu hriba, o njenih prebivalcih (babuška, deda, krava, mačka, pes) in obiskovalcih. Bronzit je sicer obdržal tipični ruski dekor, njegov humor pa je odmik od gogoljevskega tipa k bolj zahodnjaškemu tipu črnega humorja. Omenimo še dva visoko artistična kratkometražca. **Pinocchio**, 1999, italijansko-francoska koprodukcija italijanskega animatorja, slikarja in stripovskega avtorja Gianluigija Toccafonda, v tehniki slikanja na papir pripoveduje alternativno zgodbo o muhastem in lahkovernem Geppetovemu dečku. **Fugue**, 1998, švicarskega svetovno nagrajevanega avtorja Georgesa Schwizgebela, je večplastno potovanje v času in prostoru, animirano v mešani tehniki risbe na foliji in pastela na papirju. Če bo šlo vse po sreči, bomo zgoraj omenjene filme v kinotečni sezoni 1999/2000 lahko videli tudi v Slovenski kinoteki v okviru novega programa Animateka. V pogovoru z bolj izkušenimi novinarskimi kolegi, ki Annecy obiskujejo že več let zaporedoma, sem izvedel, da dolgotražci niso ravno posebnost festivala. In ravno tukaj je izgubljena priložnost, ki sta jo avtorja in producent prvega (in verjetno tudi edinega sploh) slovenskega animiranega celovečerca tragično zamudila. Nagrade verjetno ne bi dobila, vendar pa bi film videla svetovna animatorska elita. No, po toči zvoniti... Med celovečernimi filmi v konkurenci je bilo prikazanih 5 filmov: francosko-belgijsko-luksemburška koprodukcija **Kirikou et la Sorciere**, 1998, (*Kirikou in čarovnica*); ameriški **The Rugrats Movie**, 1998; prvi in edini norveški animirani celovečerec **Solan, Ludvig og Gurin med reverompa**, 1998 (*Gurin z lisičjim repom*); italijanski **La gabbianella e il gatto**, 1998 (*Galebka in maček*); in nazadnje japonski **Jin-Roh**, 1998. Veliko nagrado je dobila koprodukcija **Kirikou et la Sorciere**, v režiji Michela Ocelota, dologoletnega predsednika ASIFA-International (stanovsko združenje animatorjev, ki se mu je letos pridružila tudi slovenska skupina). Ocelot se je prvič v svoji bogati karieri lotil celovečerca, tradicionalne afriške ljudske pripovedi, ki je tri leta nastajala v animacijskih studijih v Litvi in na Madžarskem (barvice na papirju in 2D računalniška animacija). Ocelot je del svojega otroštva preživel v Afriki in ravno zato mu je uspelo prikazati afriško folkloro in tipične afriške teme (problemi z vodo, pomembnost gri grija...), v veliko pomoč pa mu je bil tudi najbolj popularen afriški glasbenik Youssou N'dour, ki je spisal originalno glasbeno spremljavo. Zadovoljiv vtis je pustil tudi japonski *Jin-Roh*, prvenec mladega avtorja Hiroyukija Okiure, ki se je v preteklosti izkazal kot animator in avtor likov za kulturni film **Hashire Melos**, 1992, ter **Ghost in the Shell**, 1995. Zgodba je postavljena v namišljeno post-vojno Japonsko, kjer posebne policijsko-vojaške enote poskušajo zatreti anarhistične upornike. Emocije in nasilje so slikovito prikazani, kot to znajo samo Japonci. Na koncu naj omenim še plodno letino študentskih filmov (kar 53 so jih letos izbrali za tekmovalni program), med katerimi je žirija nagradila 3D računalniško animacijo **Gazoon**, 1998, francoskega diplomanta Centra za strip in podobe v Angoulemu. Posebno omembo žirije sta si zaslužila nemški 3D animirani **Masks**, 1999, Piotra Karwasa iz filmske akademije v Baden-Würtenbergu, ter belgijski črno-humorni, na film risani **Bouf**, 1998, Vincenta Bierrewaerts. •